

שיעור הכנה למגמת סוציולוגיה

פסולת כסיפור חברתי

שיעור זה מהווה הכנה לסיור במרכז לחינוך סביבתי בחירייה. השיעור מציע מבט סוציולוגי על פסולת כתוצר של יחסית חברתיים, תרבות צריכה, גלובליזציה ואי שוויון. השיעור מאפשר לתלמידים לתרגל חשיבה ביקורתית דרך תופעה יומיומית ומוכרת.

מטרות השיעור

- זיהוי הפסולת כסמן תרבותי וחברתי.
- ניתוח "חברת הצריכה" והשפעתה על ייצור פסולת.
- הבנת הקשר בין פסולת, מעמד ואי שוויון
- תרגול ניסוח טענות סוציולוגיות וחשיבה ביקורתית.

מושגי יסוד

פסולת, חברה, מעמד, אי שוויון

עזרים

מצגת

מהלך השיעור

פתיחה (10 דק')

חלק אי - מהי חברת צריכה? הקדמה 10 דקות

כתבו על הלוח את המילים פסולת וחברה, בקשו מהתלמידים רעיונות לקשרים אפשריים בין פסולת וחברה, (מעמד, תרבות, צריכה, ערכים, מפעלים, ניצול עובדים, אי-שוויון, גלובליזציה, "חצרות אחריות", חברת שפע, וכו'). חלקו את הכיתה לזוגות, כל זוג יקבל מושג אחד ויסביר כיצד מושג זה בא לידי ביטוי בפסולת.

חלק ב' - נרטיב במטמנת פסולת - 10 דקות

א. פירוק המובן מאליו/ מה לא מראים לנו

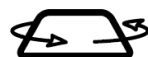
הציגו לתלמידים את ארבע הדקות הראשונות של הסרטון על אתר ההטמנה בלאס ואגס. לפני הצפייה הנחו את התלמידים לרשום:
- דמות אחת מופיעה בסרטון.
- דמות אחת שהיו מצפים לראות ואינה מופיעה.

לאחר הצפייה קיימו דיון קצר: מה הסרטון מדגיש ומה הוא משאיר מחוץ לפריים?
(לסרטון יש אפשרות הוספת כיתוב אוטומטי בעברית)

<https://www.youtube.com/watch?v=aHzltu6Tv18>

מהלך השיעור (המשך)

דיון לאחר צפייה: בתור אנשי מדעי החברה, מה לדעתכם חסר בסרטון? הסתכלו במילים שעל הלוח והיעזרו בהם. הסרטון מסביר כיצד מטפלים בפסולת, ממחזרים אותה או טומנים אותה, אבל אין בסרטון התייחסות מעמיקה לרובד האנושי של העובדים בפסולת בתחתית השרשרת. בניתוח ביקורתי, אין סימן שאלה על תרבות הצריכה ועל מקורן של כמויות הפסולת. נקודת המוצא של הסרטון היא העובדה שאנחנו מייצרים כמויות אדירות של פסולת ללא לקיחת אחריות

חירייה פארק המחזור
איגוד ערים דן לתברואה

שיעור הכנה למגמת סוציולוגיה

פסולת כסיפור חברתי

על ההתנהלות האנושית ומעין קבלה של הפסולת כמובנת מאליה וככורח מציאות בלתי ניתנת לשינוי. האם לדעתכם/ זה נכון? האם לדעתכם/ יש צורך להפחית את כמויות הפסולת? יש דרך לעשות זאת? או דרך לשנות את הרכב הפסולת?

ב. פסולת כראי כלכלי-חברתי

בואו ננסה עכשיו להסתכל על הסרטון שראינו בהתחלה במשקפי ניתוח אחרות, הפעם של חברה גלובלית: אם נסתכל מקרוב על פח בלאס ואגס, האם יש מוצרים שתזהו? מדוע? מה לדעתכם תכירו? מוצרי טקסטיל של חברות אמריקאיות מאוד נפוצים בארץ, שתייה קלה. סביר שנכיר פחות חטיפים או מוצרי חלב. האם הפסולת של לאס ואגס שונה מהפסולת בישראל? פסולת היא ראי חברתי מאוד מעניין, אפשר ללמוד הרבה על אנשים מהתבוננות בפח שלהם כי כל מה שהם זורקים מספר עליהם סיפור, וגם המצב בו הם זרקו אותו.

חלק ג - פסולת כטקסט חברתי (20 דקות)

הראו לכיתה שתי תמונות של עיסוק באשפה. האחת מהודו והשנייה ממפעל פסולת במקום לא ידוע ושאלו: איפה לדעתכם/ צולמה התמונה? מה אנחנו יודעים על המקום בו צולמה? מה השכר הממוצע שם? האם זה מדינה מפותחת או מתפתחת? מה לדעתכם זורקים שם הרבה? מה קצת? אנחנו מצפים למצוא בפסולת של חברת שפע הרבה דברים במצב טוב ובחברה פחות יציבה כלכלית לראות בפסולת בעיקר משאב שניתן להפיק ממנו כסף. אפשר דרך תמונה אחת של פסולת להבין הרבה דברים על התרבות, למשל במדינות שיש בהן מפעלי פסולת, יש גם מערך איסוף פסולת מאוד מסודר ומאורגן, יש רמת חיים תברואתית טובה והפסולת מנוהלת ומפוקחת. במדינות עניות יותר, לא ברור האם הפסולת בכלל נאספת ואם היא נאספת כיצד מטפלים בה.

א. ילד בהודו מחפש אחר דברים שהוא יכול למכור, צולם ב-11.2023

ב. תמונה של פסולת בחוף מפעל RDF

בהמשך לשתי התמונות שראינו קודם, מהו לדעתכם הקשר שבין כמות פסולת לכסף? האם מישהו עשיר יותר מייצר יותר זבל? לפני 20-30 שנה זה היה נכון, מי שיש לו אמצעים כוח הקנייה שלו היה גדול יותר ורכש מוצרים רבים יותר שבתורם הפכו לפסולת. כיום הקשר הזה קצת מתפרק. אתם יכולים לחשוב למה?

אנחנו עולם גלובלי ומרושת. ניתן למצוא מוצרי צריכה ומזון זהים במקומות שונים ברחבי הגלובוס ואפשר לקנות ברשת בקלות מגוון מוצרים ממקומות מרוחקים מאוד - סוג של ייבוא אישי. המוצרים עצמם מאוד זולים כך שהם נגישים גם לאנשים משכבות סוציו-אקונומיות מוחלשות: גם אם אתה עני אתה עדיין יכול לקנות מוצרים זולים והרבה, איכות המוצרים הזולים ירודה. כך שלפעמים רואים שקורה משהו הפוך. עניים יותר מייצרים יותר אשפה כאשר ארוחה במקדונלדס שמיצרת המון פסולת אריזות, זולה יותר מאשר לקנות ירקות ולבשל בבית

האם אתם יכולים לחשוב על עוד דוגמאות איך משהו זול מייצר יותר אשפה ממה שיקר? למשל מוצרי אופנה מאוד זולים, כך שמשך החיים של המוצרים כל כך נמוך ולכן תדירות ההחלפה שלהם גבוהה מה שמגדיל בהכרח את כמות הפסולת המיוצרת.

שיעור הכנה למגמת סוציולוגיה

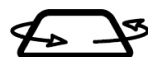
פסולת כסיפור חברתי

סיכום (10 דק')

כל תלמיד מתבקש לנסח שאלה סוציולוגיות אחת לקראת הסיור בחירייה, העומדת בשלושה תנאים:

- עוסקת בפסולת.
- עוסקת בבני אדם.
- אינה ניתנת למענה טכני בלבד.

ניתן לאסוף את השאלות או להקריא מספר דוגמאות בכיתה.

חירייה פארק המחזור
איגוד ערים דן לתברואה